Nr 1/2022 (34)
Styczeń 2022

URZĄD OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH

NEWSLETTER

UODO DLA INSPEKTORÓW OCHRONY DANYCH

OGRANICZENIA W MONITORINGU WIZYJNYM PROWADZONYM PRZEZ GMINĘ

Gmina nie ma podstaw prawnych do prowadzenia monitoringu wizyjnego umożliwiającego dokonywanie pomiarów biometrycznych i identyfikowanie osób fizycznych oraz tablic rejestracyjnych pojazdów.

Konieczność walki z przestępczością, także tą zorganizowaną, oraz ułatwienie prowadzenia postępowań karnych nie są wystarczającymi powodami uprawniającymi gminę do wprowadzenia monitoringu wizyjnego umożliwiającego dokonywanie pomiarów biometrycznych i identyfikowanie osób fizycznych oraz tablic rejestracyjnych pojazdów jako realizującego cele określone w art. 9a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, tj. zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej.

Prawne ograniczenia

Gmina, oceniając, czy w określonej sytuacji dopuszczalne jest przetwarzanie danych osobowych, powinna kierować się przepisami prawa odnoszącymi się do jej działalności. Wynika to z obowiązującej podmioty publiczne zasady legalizmu, wyrażonej w art. 7 Konstytucji RP, zgodnie z którą organy publiczne (organy władzy publicznej) mogą działać jedynie na podstawie i w granicach określonych przepisami prawa. Organ publiczny nie może zatem domniemywać swoich kompetencji, jeśli nie wynikają one wprost z przepisu prawa.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na przewidziane w RODO ograniczenia dotyczące przetwarzania szczególnych kategorii danych osobowych, do których należą dane biometryczne. Zgodnie z art. 4 pkt 14 RODO, dane biometryczne oznaczają dane osobowe, które wynikają ze specjalnego przetwarzania technicznego, dotyczą cech fizycznych, fizjologicznych lub behawioralnych osoby fizycznej oraz umożliwiają lub potwierdzają jednoznaczną identyfikację tej osoby, takie jak wizerunek twarzy lub dane daktyloskopijne. Jak wskazano w motywie 51 RODO, „fotografie są objęte definicją danych biometrycznych tylko w przypadkach, gdy są przetwarzane specjalnymi metodami technicznymi, umożliwiającymi jednoznaczną identyfikację osoby fizycznej lub potwierdzenie jej tożsamości".

Wyjątki powinny być interpretowane ściśle

Przepisy RODO w art. 9 ust. 1 wprowadziły zakaz przetwarzania szczególnych kategorii danych, w tym danych biometrycznych, natomiast w ust. 2 tego artykułu przewidziane zostały odstępstwa (wyjątki) od tego zakazu. Jak wskazuje się w doktrynie, przyjęcie takiej konstrukcji prawnej oznacza, że podstawy dopuszczalności przetwarzania szczególnych kategorii danych mają charakter wyjątkowy – i jako takie – nie powinny być interpretowane rozszerzająco.

Jednym z takich wyjątków jest wskazana w art. 9 ust. 2 lit. g RODO sytuacja, gdy przetwarzanie jest niezbędne ze względów związanych z ważnym interesem publicznym, na podstawie prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, które są proporcjonalne do wyznaczonego celu, nie naruszają istoty prawa do ochrony danych i przewidują odpowiednie i konkretne środki ochrony praw podstawowych i interesów osoby, której dane dotyczą. Przesłanka ta wymaga istnienia przepisu prawa dopuszczającego przetwarzanie szczególnych kategorii danych, gdy jest to uzasadnione ważnym interesem publicznym.

Wobec powyższego, co do zasady, aby podmiot publiczny, np. gmina, mógł przetwarzać szczególne kategorie danych osobowych, np. dane biometryczne, na podstawie ww. przesłanki, musiałby istnieć przepis prawa, pozwalający na takie przetwarzanie.

Brak odpowiedniego przepisu

Takim przepisem nie jest art. 6 ust. 1 lit. e i art. 9 ust. 1 lit. g RODO w związku z art. 9a ust. 1 i 2 ustawy o samorządzie gminnym.

Zgodnie z art. 9a ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym, gmina w celu zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej może stosować środki techniczne umożliwiające rejestrację obrazu (monitoring)

w obszarze przestrzeni publicznej, za zgodą zarządzającego tym obszarem lub podmiotu posiadającego tytuł prawny do tego obszaru lub na terenie nieruchomości i w obiektach budowlanych stanowiących mienie gminy lub jednostek organizacyjnych gminy, a także na terenie wokół takich nieruchomości i obiektów budowlanych, jeżeli jest to konieczne do zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli lub ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej. Zgodnie zaś z ustępem 2 tego artykułu monitoring nie obejmuje pomieszczeń sanitarnych, szatni, stołówek, palarni oraz obiektów socjalnych.

Przepisy te wskazują, że gmina może stosować środki techniczne umożliwiające jedynie rejestrację obrazu. Nie uprawniają jej natomiast do stosowania monitoringu z możliwością dokonywania pomiarów biometrycznych i identyfikowania osób fizycznych, a tym samym do przetwarzania wizerunków osób fizycznych specjalnymi metodami technicznymi, umożliwiającymi jednoznaczną identyfikację osoby fizycznej lub potwierdzenie jej tożsamości, tj. danych biometrycznych.

ROLA OFERENTA PODCZAS WYCENY PORTFELA WIERZYTELNOŚCI

Oferent (przyszły cesjonariusz) jest samodzielnym administratorem, przetwarzającym udostępnione mu dane osobowe we własnym imieniu, we własnym interesie i na własne ryzyko.

Ze względu na niejednolitą praktykę i istniejące rozbieżności przedstawiciele przedsiębiorstw z rynku finansowego zwrócili się do UODO z prośbą o określenie statusu podmiotu uczestniczącego w przetargu na nabycie wierzytelności, tj. roli oferenta jako administratora danych bądź podmiotu przetwarzającego dane w imieniu organizatora przetargu (zbywcy).

O ile rola poszczególnych podmiotów po finalizacji transakcji była dla nich oczywista, o tyle mieli wątpliwości co do niej na wcześniejszy etapie, kiedy zbywca wierzytelności, w ramach swojej wewnętrznej decyzji, ujawnia oferentowi określony przez siebie zakres danych zbywanych wierzytelności.

W ocenie UODO, kluczowe znaczenie dla oceny relacji zachodzących podczas przetargu na zbycie wierzytelności pomiędzy zbywcą (przyszłym cedentem) a oferentem mają przepisy art. 4 pkt. 7 i 8 RODO, które określają pojęcia administratora oraz podmiotu przetwarzającego. Administrator – na co kładzie się również akcent w wytycznych EROD 7/2020 z dnia 7 lipca 2021 r. w sprawie pojęcia administratora i podmiotu przetwarzającego na gruncie RODO, to podmiot, który decyduje o sposobie przetwarzania danych osobowych oraz jest odpowiedzialny za przetwarzanie danych osobowych zgodnie z tym rozporządzeniem. Powołane wytyczne wskazują też, że „pojęcia administratora i podmiotu przetwarzającego są pojęciami funkcjonalnymi: mają one na celu podział odpowiedzialności zgodnie z rzeczywistymi rolami stron. Oznacza to, że status prawny podmiotu jako administratora lub przetwarzającego musi zasadniczo być określany przez jego rzeczywistą działalność w określonej sytuacji, a nie od formalnego wyznaczenia podmiotu jako administratora lub przetwarzającego (np. w umowie). Oznacza to, że podział ról zwykle powinien wynikać z analizy elementów faktycznych lub okoliczności sprawy i jako taki nie podlega negocjacjom". Dodatkowo zgodnie z powołanymi wytycznymi EROD „pojęcia administratora i podmiotu przetwarzającego są również pojęciami autonomicznymi w tym sensie, że chociaż zewnętrzne źródła prawne mogą pomóc w określeniu, kto jest administratorem danych, należy je interpretować głównie zgodnie z unijnymi przepisami o ochronie danych. Pojęcie administratora danych nie powinno być naruszane przez inne – czasami kolidujące lub pokrywające się – pojęcia z innych dziedzin prawa, takich jak twórca lub posiadacz praw w zakresie praw własności intelektualnej lub prawa konkurencji".

W świetle powyższego zasadnicze znaczenie ma kwestia możliwości samodzielnego ustalania celów i sposobów przetwarzania danych. Należy zwrócić uwagę, że to administrator w momencie przetwarzania danych osobowych decyduje o całym procesie działań podejmowanych na tych danych. W przypadku podmiotu przetwarzającego należy zwrócić uwagę, że działa on na zlecenie administratora i w zakresie, jaki zostanie przez administratora wskazany. Podkreślenia wymaga, że podmiot przetwarzający przetwarza dane w imieniu administratora, a nie w imieniu własnym (tj. nie staje się administratorem danych). Podmiot przetwarzający nie decyduje bowiem o celach i sposobach przetwarzania, gdyż przetwarza dane osobowe wyłącznie na udokumentowane polecenie administratora, co zostało uregulowane w art. 28 ust. 3 lit. a RODO.

Wszelkie działania podjęte przez podmiot przetwarzający muszą być dokonywane zgodnie z instrukcjami wskazanymi przez administratora. Nie ma możliwości, aby przetwarzanie danych przez podmiot przetwarzający nastąpiło w jego własnych celach. W takiej sytuacji zostałby on uznany za administratora w zakresie, w jakim te dane przetwarzał i w związku z tym mógłby podlegać karze za przekroczenie zakresu nadanego przez administratora.

Co istotne, zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem sądów administracyjnych, nabywca wierzytelności – cesjonariusz pełni rolę administratora, co zostało wyrażone m.in. w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 6 czerwca 2005 r. (sygn. akt I OPS 2/05), a także zostało wskazane w zamieszczonym na stronie internetowej UODO materiale dotyczącym przetwarzania danych osobowych przez firmy windykacyjne.

W związku z powyższym zasadne wydaje się przyjęcie, że oferent (przyszły cesjonariusz) jest samodzielnym administratorem, przetwarzającym udostępnione mu dane we własnym imieniu, we własnym interesie i na własne ryzyko.

POZYSKIWANIE INFORMACJI O SYTUACJI OSOBY SKIEROWANEJ DO DPS

Dom pomocy społecznej informacje o sytuacji osoby skierowanej do umieszczenia w tej placówce w pierwszej kolejności powinien pozyskiwać, przeprowadzając wizytę domową oraz indywidualną rozmowę z osobą, której dane dotyczą i jej przedstawicielem ustawowym.

Powszechną praktyką jest, że podmioty decydujące o umieszczeniu osoby w domu pomocy społecznej (DPS) wraz z decyzjami w tych sprawach przekazują do DPS zawierające dane osobowe dokumenty będące podstawą wydania decyzji. Ostatnio powstały jednak wątpliwości, czy takie postępowanie jest zgodne z prawem, a o ich rozstrzygnięcie zwrócono się do UODO.

Wyjaśniając je, organ nadzoru przypomniał, że w przypadku podmiotów publicznych co do zasady podstawę prawną przetwarzania, w tym udostępniania, danych osobowych powinno stanowić wykonanie obowiązku prawnego ciążącego na administratorze (art. 6 ust. 1 lit. c RODO) bądź też wykonanie zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi (art. 6 ust. 1 lit. e RODO). Przepis ten odsyła do właściwych przepisów szczególnych regulujących zasady postępowania z danymi osobowymi (art. 6 ust. 3 RODO).

Zgodnie z art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, decyzję o umieszczeniu w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy prowadzącej dom pomocy społecznej lub starosta powiatu prowadzącego dom pomocy społecznej. W myśl natomiast jej art. 100 ust. 2, podmioty i osoby realizujące zadania w zakresie pomocy społecznej określone w ustawie przetwarzają dane osobowe osób, do których stosuje się ustawę, oraz członków ich rodzin w zakresie i celu niezbędnych do realizacji zadań wynikających z ustawy.

Ponieważ zadania związane z wydawaniem decyzji o umieszczeniu w domu pomocy społecznej w imieniu starosty wykonuje powiatowe centrum pomocy rodzi-

nie (PCPR), to w tym celu przetwarza ono informacje określone w § 8 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej. Jeśli zaś chodzi o zadania domu pomocy społecznej, to należy zwrócić uwagę na § 11 oraz § 12 ust. 3 powołanego rozporządzenia, zgodnie z którymi przed przyjęciem osoby do DPS pracownik socjalny tego domu ustala jej aktualną sytuację w miejscu zamieszkania lub pobytu, która stanowi podstawę indywidualnego planu wsparcia po przyjęciu tej osoby do domu. Następnie dyrektor DPS lub osoba przez niego wyznaczona przeprowadza rozmowę z osobą przyjmowaną oraz z jej przedstawicielem ustawowym, podczas której ustala jej aktualną sytuację, odnotowuje zmiany zaistniałe w jej sytuacji od momentu złożenia wniosku oraz ustala wstępne warunki pobytu, a także informuje o zakresie świadczonych usług.

Z powyższego wynika zatem, że zarówno PCPR, jak i DPS wykonują odrębne zadania i w ich ramach decydują o celach oraz środkach przetwarzania danych, a więc w tym zakresie powinno traktować się ich jako odrębnych administratorów w myśl art. 4 pkt 7 RODO. DPS bez wątpienia do realizacji prawidłowej opieki nad osobą skierowaną potrzebuje informacji, na podstawie których będzie mógł ją świadczyć, jednak jak wskazują § 11 i 12 powołanego rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej, w pierwszej kolejności uzyskuje je, przeprowadzając wizytę domową oraz indywidualną rozmowę z osobą, której dane dotyczą, i jej przedstawicielem ustawowym. W przypadku, gdy potrzebne będą dodatkowe informacje niezbędne w ramach prowadzonej działalności, DPS może zwrócić się do innych instytucji o ich udostępnienie, podając dokładny ich zakres oraz podstawę prawną.

BĘDZIE WŁAŚCIWA PODSTAWA PRZETWARZANIA DANYCH OSOBOWYCH W PORADNIACH PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH

Zgoda nie będzie już podstawą przetwarzania danych osobowych na potrzeby orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

Minister Edukacji i Nauki przychylił się do prośby UODO i z przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych usunął wymóg zamieszczania we wniosku o wydanie opinii bądź orzeczenia, o których mowa w niniejszym rozporządzeniu, oświadczenia wnioskodawcy o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych w celu wydania orzeczenia lub opinii.

Takie zmiany zostały wprowadzone rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 30 listopada 2021 r. zmieniającym powołane rozporządzenie z 2017 roku i zaczęły obowiązywać 28 grudnia 2021 r.

To jeden z efektów wystąpienia skierowanego do Ministra Edukacji i Nauki o rozważenie kompleksowego uregulowania w przepisach prawa kwestii związanych z prowadzeniem dokumentacji przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne.

Jednocześnie w odpowiedzi na nie resort edukacji poinformował, że obecnie „trwają również prace nad przygotowaniem nowych rozwiązań legislacyjnych mających na celu podniesienie jakości wsparcia udzielanego uczniom w procesie kształcenia i wychowania. Projektowane rozwiązania będą określać nowe zadania poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym związane z rozpoznawaniem potrzeb uczniów w oparciu o model biopsychospołeczny. Prowadzone prace będą okazją do przeglądu zasad funkcjonowania poradni psychologiczno-pedagogicznych również pod względem ochrony danych osobowych”.

KARY

Islandia: kara za niedostosowanie rządowej aplikacji do wymogów RODO

Islandzki organ ochrony danych nałożył karę pieniężną na Ministerstwo Przemysłu i Innowacji w wysokości 7,5 mln koron islandzkich (ok. 50 800 euro) oraz przedsiębiorstwo YAY ehf. – kwotą w wysokości 4 mln koron islandzkich (ok. 27 100 euro) za przetwarzanie danych za pośrednictwem aplikacji do obsługi cyfrowych kart podarunkowych.

Rząd Islandii, chcąc przezwyciężyć trudności gospodarcze spowodowane przez Covid-19, postanowił na początku 2020 roku pobudzić sektor turystyczny i małe przedsiębiorstwa. W tym celu wydano wszystkim Islandczykom powyżej 18 roku życia cyfrowy bon upominkowy o wartości 5000 koron islandzkich (ok. 34 euro).

Rząd Islandii zawarł umowę z firmą, która wydała aplikację cyfrowej karty podarunkowej w oparciu o istniejącą już aplikację opracowaną przez tę samą firmę. Po opublikowaniu aplikacji islandzki organ ochrony danych otrzymał informacje od osób, których dane dotyczą o ilości wykorzystywanych przez aplikację danych osobowych. Ponadto aplikacja domagała się w urządzeniu mobilnym użytkownika szerokich praw dostępu.

Islandzki organ ochrony danych zdecydował się zbadać sprawę, a następnie wydał decyzję nakładającą karę pieniężną.

W swojej decyzji islandzki organ ochrony danych zauważył, że ze względu na sytuację gospodarczą duży nacisk położono na szybkość zarówno programowania, jak i publikacji aplikacji, co spowodowało nieodpowiednie dostosowanie ustawień. Doprowadziło to do niezgodnego z prawem i niepotrzebnego gromadzenia znacznych ilości danych osobowych oraz uzyskania praw dostępu do urządzeń mobilnych użytkowników.

Ponadto nie spełniono wymogów dotyczących zgody na przetwarzanie danych, a informacje, które osoby, których dane dotyczą, otrzymywały po zalogowaniu się do aplikacji, były nieodpowiednie.

Ponadto administrator i podmiot przetwarzający nie zapewnili odpowiedniego bezpieczeństwa danych osobowych. Nie zawarto umowy o przetwarzaniu danych, zgodnie z art. 28 ust. 3, a administrator i podmiot przetwarzający nie wdrożyli ochrony danych już w fazie projektowania i domyślnej ochrony danych, która powinna zapewnić minimalizację danych, podczas projektowania aplikacji.

Źródło:
https://edpb.europa.eu/news/national-news/2021/icelandic-dpa-issues-fine-ministry-industries-and-innovation-and-yay-ehf_pl

MIĘDZYNARODOWE

Wytyczne w sprawie ochrony osób w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez i na potrzeby kampanii politycznych

Komitet Konwencji 108 przyjął „Wytyczne w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez i na potrzeby kampanii politycznych". To zbiór praktycznych porad dla organów nadzorczych, regulatorów i organizacji politycznych na temat sposobu pogodzenia prawa do prywatności wyborców i demokratycznych obowiązków kampanii politycznych w zakresie komunikowania się z elektoratem.

Obecnie w procesie organizacji wyborów w większości krajów coraz częściej wykorzystuje się dane. Organizatorzy kampanii wyborczych korzystają także z profilowania elektoratu z coraz większą dokładnością. Zjawisko tzw. politycznego mikrotargetowania polega nie tylko na politycznym zaangażowaniu, ale może również prowadzić do tłumienia wyborców.

Międzynarodowe instrumenty ochrony danych, takie jak Konwencja 108 i jej zmodernizowana wersja – Konwencja 108+ – nabierają coraz większego znaczenia we wspieraniu demokratycznych zasad pluralizmu i autonomii jednostki oraz stosują solidne zasady ochrony danych, które przyczyniają się do wzmocnienie uczciwości wyborów i utrzymanie zaufania do demokracji w erze cyfrowej.

Konwencja 108+ jest wyraźnie zakorzeniona w szerokim celu „zapewnienia godności ludzkiej oraz ochrony praw człowieka i podstawowych wolności każdej jednostki". Ochrona prawa do prywatności w kampaniach politycznych ma kluczowe znaczenie dla przeprowadzenia wolnych i uczciwych wyborów, zgodnie z Europejską Konwencją Praw Człowieka, a także zasadami wolności wypowiedzi i solidnej debaty publicznej zarówno w mediach offline, jak i online.

Dlatego też Komitet Konwencji 108 zdecydował się przyjąć Wytyczne, które pokazują, w jaki sposób przetwarzanie danych osobowych do celów prowadzenia kampanii politycznych powinno być zgodne z Zmodernizowaną Konwencją Rady Europy 108+ i oferować ramy, dzięki którym poszczególne organy ochrony danych i inne organy regulacyjne mogą dostarczać bardziej precyzyjne wytyczne dostosowane do unikalnych uwarunkowania polityczne, instytucjonalne i kulturowe własnych państw demokratycznych.

Źródło: https://www.coe.int/en/web/data-protection/-/adoption-by-the-committee-of-convention-108-of-guidelines-on-the-protection-of-individuals-with-regard-to-the-processing-of-personal-data-by-and-for-p

XVI DZIEŃ OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH – OBCHODY JUŻ 28 STYCZNIA

Przed nami XVI Dzień Ochrony Danych Osobowych. Z tej okazji Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych organizuje konferencję online „Ochrona danych osobowych na co dzień". Obchody DODO zaplanowano na 28 stycznia 2021 roku.

Zapraszamy do uczestnictwa w konferencji online, podczas której zostaną poruszone zagadnienia związane z praktycznym wymiarem stosowania RODO w dwóch sferach bliskich wielu spośród nas – w środowisku pracy oraz w sektorze oświaty.

Jak co roku wręczone zostaną też nagrody im. Michała Serzyckiego, przyznawane osobom i organizacjom docenionym za promowanie, zarówno w kraju, jak i za granicą, wartości ochrony danych osobowych i prawa do prywatności.

Dzień Ochrony Danych Osobowych został ustanowiony 28 stycznia przez Komitet Ministrów Rady Europy. Obchodzony jest w rocznicę sporządzenia Konwencji 108 Rady Europy z dnia 28 stycznia 1981 r. w sprawie ochrony osób w zakresie zautomatyzowanego przetwarzania danych osobowych. Konwencja ta, jest najstarszym aktem prawnym o zasięgu międzynarodowym, który reguluje zagadnienia związane z ochroną danych osobowych.

Serdecznie zapraszamy!

NOWE ODPOWIEDZI NA PYTANIA INSPEKTORÓW

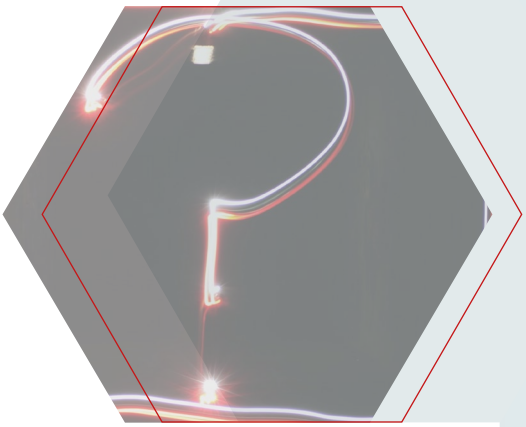

Znajdująca się na naszej stronie internetowej zakładka „Inspektor Ochrony Danych" w sekcji „Zadania IOD" została wzbogacona o kolejne zagadnienia.

Wyjaśnienia dotyczą takich kwestii, jak:

Czy należy podpisać umowę powierzenia z firmą sprzątającą?

W jakim zakresie należy ujawniać dane przedsiębiorców prowadzących ośrodki szkolenia kierowców?

Jak postępować w przypadku otrzymywania tzw. niechcianych danych?